



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT GOSPODARKI,
SKARBU PAŃSTWA I PRYWATYZACJI

KGP.410.4.8.2024

Pan Bogusław Ochab
Prezes Zarządu
Zakładów Górniczo-Hutniczych „Bolesław” SA
Ul. Kolejowa 37
32-332 Bukowno

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/014 Programy wsparcia dla przedsiębiorstw energochłonnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” SA, ¹ ul. Kolejowa 37, Bukowno 32-332
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bogusław Ochab, Prezes Zarządu od 1 marca 2004 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Wnioskowanie, wykorzystanie, rozliczanie pomocy publicznej otrzymanej na podstawie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o systemie rekompensat dla sektorów i podsektorów energochłonnych ² oraz w ramach innych programów wsparcia i jej wpływ na kształtowanie się wyników finansowych i wskaźników ekonomicznych beneficjenta.
Okres objęty kontrolą	2019 – 2024 (I połowa), z uwzględnieniem dowodów spoza tego okresu, jeśli miały wpływ na ocenę kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
Kontroler	Agnieszka Kowalska-Frączyk, główny specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr KGP/65/2024 z 22 sierpnia 2024 r. (akta kontroli str. 1-2, 292-294)

¹ Dalej: ZGH lub Spółka.

² Dz. U. z 2024 r. poz. 1215. Dalej: ustawa o systemie rekompensat.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623. Dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wnioskowanie, wykorzystanie, rozliczanie pomocy publicznej otrzymanej przez ZGH na podstawie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. *o systemie rekompensat dla sektorów i podsektorów energochłonnych* oraz ustawy z dnia 29 września 2022 r. *o zasadach realizacji programów wsparcia przedsiębiorców w związku z sytuacją na rynku energii w latach 2022-2024*⁵.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W okresie objętym kontrolą Spółka wnioskowała o pomoc publiczną do Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki⁶ oraz do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁷ przestrzegając przepisów prawa powszechnie obowiązującego, zasad przyjętych przez podmioty udzielające pomocy. Jednocześnie rozliczenie otrzymanego wsparcia z NFOŚiGW nastąpiło stosownie do postanowień umowy zawartej z tym Funduszem. Spółka w latach 2020-2024 (I połowa) pozyskała na podstawie pięciu decyzji Prezesa URE rekompensaty w łącznej wysokości 225 269 228,37 zł, a na podstawie umowy z NFOŚiGW otrzymała w 2023 r. dotację na kwotę 41 127 484,79 zł (kwota rozliczonego wsparcia). Łącznie wsparcie wyniosło 266 396 713,16 zł⁸.

Spółka terminowo odpowiadała na wezwania Prezesa URE i NFOŚiGW, dokonując odpowiednich uzupełnień oraz udzielając wyjaśnień dotyczących treści wniosków, załączników lub rozliczenia pomocy publicznej. Otrzymane wsparcie finansowe wpłynęło pozytywnie na sytuację finansową ZGH podwyższając wartość EBITDA oraz niektórych wskaźników finansowych w kontrolowanym okresie, w szczególności w 2023 r. i 2024 r. (I połowa). Pomimo pozyskanej pomocy publicznej Spółka jednak odnotowała w powyższym okresie znacznie słabszy wynik finansowy, niż w latach poprzednich. Było to głównie wynikiem spadku wolumenu sprzedaży (spowolnienie gospodarcze na świecie) i wzrostu kosztów podstawowej działalności, tj. cen surowca (koncentratów cynku), a także wynagrodzeń pracowników.

Spółka sfinalizowała, a także zaplanowała na przyszłe lata inwestycje w celu poprawy efektywności energetycznej i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 2088. Dalej: *ustawa o zasadach realizacji programów wsparcia*.

⁶ Dalej: Prezes URE.

⁷ Dalej: NFOŚiGW.

⁸ Do dnia zakończenia kontroli, tj. do 12 listopada 2024 r., Spółka oczekiwała na wypłatę rekompensaty przyznanej 30 października 2024 r. (za 2023 r.).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wnioskowanie, wykorzystanie, rozliczanie pomocy publicznej otrzymanej na podstawie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o systemie rekompensat dla sektorów i podsektorów energochłonnych oraz w ramach programów wsparcia dla sektorów energochłonnych i jej wpływ na kształtowanie się wyników finansowych i wskaźników ekonomicznych ZGH

Opis stanu faktycznego

1.1. Skala pomocy publicznej w badanym okresie dla ZGH

W okresie objętym kontrolą ZGH prowadziły działalność – określoną w wykazie sektorów oraz podsektorów energochłonnych, stanowiącym załącznik nr 1 do ustawy o systemie rekompensat o kodach PKD 2007/PKWiu 2015: 24.43-Produkcja ołowiu cynku i cyny (przeważający przedmiot działalności) oraz 20.13-Produkcja pozostałych podstawowych chemikaliów nieorganicznych¹⁰ – uprawniającą do ubiegania się o rekompensatę z Funduszu Rekompensat Pośrednich Kosztów Emisji¹¹.

W związku z produkcją cynku elektrolitycznego¹² Spółka corocznie, począwszy od 2020 r., uzyskiwała pomoc z Funduszu RPKE w trybie art. 10 ustawy o systemie rekompensat. Od 2022 r. rekompensatami objęto także produkcję kwasu siarkowego¹³. Na mocy decyzji Prezesa URE wydanych w latach 2020-2023¹⁴, po pozytywnym rozpatrzeniu czterech wniosków (dotyczących rekompensat za poszczególne lata 2019-2022), Spółka otrzymała z Funduszu RPKE wypłaty w łącznej wysokości 126 682 335,98 zł oraz oczekiwała (według stanu

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Kluczowym aspektem działalności firmy jest jej znaczące zużycie energii, co klasyfikuje ją wśród przedsiębiorstw energochłonnych. Wykorzystanie dużych ilości energii elektrycznej, ciepła, gazu ziemnego, koksu, węgla oraz innych zasobów jest konieczne do prowadzenia intensywnych procesów produkcyjnych, co stanowi wyzwanie zarówno w kontekście zachowania konkurencyjności rynkowej (szczególnie istotne w czasie kryzysu energetycznego), jak i dążenia do zrównoważonego rozwoju i minimalizacji wpływu na środowisko.

¹¹ Dalej: Fundusz RPKE.

¹² Spółka w zmodernizowanej części hutniczej produkuje przede wszystkim cynk elektrolityczny oraz stopy cynku o bardzo niskiej zawartości zanieczyszczeń (przewyższające normy międzynarodowe). ZGH są głównym dostawcą powyższych produktów na rynku krajowym. Produkty ZGH znajdują zastosowanie m.in. w przemyśle do produkcji blach, powłok chroniących powierzchnie metalowe przed korozją, w budownictwie. ZGH są jedynym w Polsce producentem cynku otrzymywanego w procesie elektrolizy. Ponadto produktem finalnym procesu jest kwas siarkowy. Produkcja oparta jest na własnym koncentracie blendy oraz na koncentratkach siarczkowych z importu. Ponadto stosowany jest własny koncentrat tlenkowy pochodzący z recyklingu pyłów stalowniczych w procesie Waelz'a oraz tlenki obce. Tlenki cynku, przed procesem elektrolizy, muszą być poddane oczyszczaniu z chloru i fluoru, ługowaniu oraz neutralizacji w ługowaniu podstawowym.

¹³ Zarząd Spółki wyjaśnił (pismo z 22 października 2024 r. nr DWY/S1/2024/16258), że zgodnie z zapisami ustawy o systemie rekompensat w pierwotnym brzmieniu, do wniosku należało przedstawić dane dotyczące produkcji kwasu siarkowego począwszy od 2005 r. (w tym tzw. produkcję referencyjną obejmującą lata 2005–2011). Z uwagi na trudności w skompletowaniu wymaganych dokumentów z tego okresu oraz na stosunkowo niewielką wartość (w porównaniu do cynku) spodziewanych rekompensat Spółka zrezygnowała z ubiegania się o rekompensatę z tytułu produkcji kwasu siarkowego w 2019 i 2020 r. Powyższy wymóg został zniesiony nowelizacją przepisów ustawy o systemie rekompensat z dnia 9 lutego 2022 r. (Dz. U. poz. 469) - do wniosku należało dołączyć jedynie produkcję za okres objęty wnioskiem tj. okres jednego roku.

¹⁴ Decyzje o numerach: RS-2019/605/1/2020 z 30 lipca 2020 r. (rekompensata za 2019 r.), RS-2020/605/2/2021 z 30 września 2021 r. (rekompensata za 2020 r.), RS-2021/605/3/2022 z 26 października 2022 r. (rekompensata za 2021 r.), RS-2022/605/4/2023 z 31 października 2023 r. (rekompensata za 2022 r.).

na 12 listopada 2024 r.) na wypłatę rekompensaty przyznanej 30 października 2024 r. (za 2023 r.) w wysokości 98 586 892,39 zł¹⁵.

Ponadto ZGH złożyły do Prezesa NFOŚiGW wniosek w ramach programu rządowego pn. „Pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2022 r.”¹⁶, przyjętego 3 stycznia 2023 r. przez Radę Ministrów na podstawie art. 3 ustawy o zasadach realizacji programów wsparcia. Spółce z powyższego tytułu przyznano, na mocy umowy nr 0105/REK/II/2023 z 18 grudnia 2023 r. zawartej z NFOŚiGW, dotację w wysokości 41 420 658,40 zł. W wyniku rozliczenia tego wsparcia Spółka zwróciła 293 173,61 zł nienależnie pobranej kwoty dotacji oraz 10 538,63 zł odsetek.

Łączna wysokość pomocy udzielonej Spółce w kontrolowanym okresie wyniosła 266 396 713,16 zł.

Szczegółową kontrolą objęto pomoc publiczną uzyskaną na podstawie decyzji Prezesa URE nr RS-2022/605/4/2023 z 31 października 2023 r. oraz umowy nr 0105/REK/II/2023 zawartej z NFOŚiGW w dniu 18 grudnia 2023 r.

(akta kontroli str. 9, 276, 292-294)

1.2. Rekompensata za 2022 r. przyznana na mocy decyzji Prezesa URE nr RS-2022/605/4/2023 URE

W dniu 20 marca 2022 r. Spółka złożyła do Prezesa URE wniosek (wraz z załącznikami) na podstawie art. 10 ust. 2 ustawy o systemie rekompensat o przyznanie pomocy publicznej za 2022 r. z tytułu przenoszenia kosztów zakupu uprawnień do emisji (w rozumieniu ustawy z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych¹⁷) na ceny energii elektrycznej zużywanej do wytwarzania produktów w sektorach i podsektorach energochłonnych.

W częściach A i B wniosku Spółka wykazała jedną instalację PL-1031-13 do produkcji cynku pierwotnego (elektrolitycznego) oraz wytworzone w niej w 2022 r. energochłonne produkty objęte rekompensatami, o łącznej rocznej wielkości, tj.:

- 42 337 419 ton - cynk niestopowy nieobrobiony plastycznie, z wyłączeniem cynku w postaci pyłu, proszku i płatków – PRODKOM: 24.43.12.30,
- 38 070 477 ton - cynk stopowy nieobrobiony plastycznie, z wyłączeniem cynku w postaci pyłu, proszku i płatków – PRODKOM: 24.43.12.50,
- 88 656 401 ton - kwas siarkowy, oleum – PRODKOM: 20.13.24.34.

Wzór służący do obliczenia wielkości należnych rekompensat z tytułu wytworzenia powyższych produktów został określony w art. 7 ust. 1 ustawy o systemie rekompensat. W tym celu niezbędne było m.in. ustalenie ilości energii elektrycznej (MWh) zużytej do ich wytworzenia. Do wyliczenia zużytej energii na jedną tonę produktu miały zastosowanie – podane w załączniku nr 2 do ww. ustawy — wskaźniki efektywności zużycia energii elektrycznej określone na rok 2022 r. wynoszące, tj. 0,055 MWh na tonę kwasu siarkowego oraz 3,994 MWh na tonę obu produktów cynkowych.

W celu ustalenia prawidłowej wielkości rekompensaty istotne było rzetelne określenie wielkości produkcji każdego z trzech produktów objętych wnioskiem ZGH do URE. Ważenie gotowych produktów w ZGH odbyło się na wagach posiadających świadectwa legalizacji przyrządów pomiarowych. Skład chemiczny produktów określono za pomocą spektrometrów posiadających dokumentację z przeglądów

¹⁵ Decyzja nr RS-2023/605/5/2024.

¹⁶ <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/nabor-wnioskow-do-programu-pomoc-dla-sektorow-energochlonnych-zwiazana-z-naglymi-wzrostami-cen-gazu-ziemnego-i-energii-elektrycznej-w-2022-r>

¹⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 1505. Dalej: ustawa o systemie handlu uprawnieniami.

przyrządów pomiarowych. Na podstawie otrzymanych wyników analiz oraz w oparciu o obowiązujące normy w szczególności PN – EN 1179 oraz PN – EN 1774 przeprowadzono kontrolę jakości. Każda partia wyprodukowanego, gotowego produktu posiadała kod identyfikacyjny, który wraz z wynikami pomiarów laboratoryjnych i ważenia został wprowadzony do elektronicznego systemu SIMPLE. W oparciu o wyżej wymienione dane Biuro Analiz Ekonomicznych Huty wyliczyło dla każdego gotowego produktu ilość cynku pierwotnego i sporządzało miesięczne, a następnie roczne sprawozdanie huty (będące dokumentem źródłowym potwierdzającym roczną wielkość produkcji, które załączono do wniosku do URE). Całość dokumentacji była nadzorowana w ramach wdrożonego zintegrowanego systemu zarządzania jakością i środowiskiem w oparciu o normy ISO 9001:2015 i 14001:2015.

(akta kontroli str. 38-153)

Pismem z dnia 18 lipca 2023 r. ZGH wystąpiły do Prezesa URE z wnioskiem o przyznanie zwiększenia rekompensaty w trybie art. 7a ustawy *systemie rekompensat*. Do załączono dokumenty określone w przepisach art. 10 ust. 6a tej ustawy. Jednostkowa wartość dodana brutto (GVA) w 2022 r. wyniosła 237 573 495,64 zł.¹⁸

Oba wnioski (podstawowy i o zwiększenie rekompensaty) zostały podpisane przez osoby uprawnione do reprezentacji Spółki (dwóch członków Zarządu) oraz złożone w przewidzianych terminach, określonych odpowiednio w art. 10 ust. 2 i art. 10 ust. 6a ustawy *o systemie rekompensat*¹⁹.

(akta kontroli str. 154-173)

Spółka - w odpowiedzi na pisemne wezwanie Departamentu Efektywności Energetycznej i Kogeneracji URE z dnia 29 września 2023 r., skierowane do ZGH na podstawie art. 10 ust. 9 ustawy *o systemie rekompensat* (pod rygorem pozostawienia wniosku bez rozpatrzenia) - przesłała w dniu 12 października 2023 r. dodatkowe dane, informacje i dokumenty.

(akta kontroli str. 174-179)

Wniosek ZGH zawierał dokumenty (załączniki) wymagane prawem, tj. wskazane w art. 10 ust 5 ustawy *o systemie rekompensat* stanowiące podstawę przyznania rekompensat dla ZGH za 2022 r.

Szczegółowym badaniem objęto następujące dokumenty - dołączone do wniosku zgodnie z formularzem określonym i opublikowanym przez URE (formularz zawierał 30 załączników):

- oświadczenia wnioskodawcy że: nie jest przedsiębiorstwem znajdującym się w trudnej sytuacji (nr 1), dane zawarte we wniosku i załącznikach są zgodne z prawdą oraz że spełnia warunki do uzyskania rekompensat (nr 3);
- oświadczenie wnioskodawcy że nie uzyskał pomocy publicznej, pomocy *de minimis* lub innego lub innego rodzaju finansowania pochodzącego z budżetu Unii Europejskiej, przyznanych na pokrycie tych samych kosztów kwalifikowanych, co objęte wnioskiem, zgodnie z wymogiem art. 10 ust. 5 pkt 4

¹⁸ Obliczenie GVA nastąpiło na podstawie zasady przewidzianej dla jednostek sporządzających sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości (art. 45 ustawy z dnia 29 września *o rachunkowości*) – jako przychody ze sprzedaży powiększone o pozostałe przychody, pomniejszone o koszty działalności operacyjnej po wyłączeniu kosztów amortyzacji oraz kosztów świadczeń pracowniczych w tym kosztów wynagrodzeń oraz ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń pracowniczych, oraz pomniejszone o pozostałe koszty operacyjne.

¹⁹ Tj. odpowiednio do 31 marca i do 31 lipca 2023 r., czyli roku następującego po roku kalendarzowym, za który są przyznawane rekompensaty.

- lit. b *ustawy o systemie rekompensat* (nr 2); ustalono prawdziwość tego oświadczenia według danych zarejestrowanych w bazie SUDOP;
- urzędowe zaświadczenia (nr 4 i 5): z 10 marca i 8 sierpnia 2023 r. o niezaleganiu podatków (dokumenty z Pierwszego Mazowieckiego US w Warszawie) oraz z 2 marca 2023 r. o niezaleganiu w opłacaniu składek (ZUS Oddział w Chrzanowie);
 - oświadczenie o zachowaniu aktualności dokumentów z lat poprzednich (nr 11); Spółka posiadała w chwili złożenia wniosku tytuł prawny do instalacji oraz pozwolenie zintegrowane do produkcji w instalacji z 30 października 2007 r. z aktualizacjami (nr 7);
 - dokumenty potwierdzające eksploatację instalacji (nr 8) - formularz P-02 *Meldunek o produkcji wyrobów i zapasach* złożony do GUS za styczeń - marzec 2023 r.;
 - opinię weryfikatora GHG Professional sp. z o.o. z Opola, posiadającego aktywną akredytację Polskiego Centrum Akredytacji nr PL-VG-0009), który pozytywnie ocenił weryfikowany wniosek Spółki, wskazując na brak niezgodności oraz poprawność, wiarygodność i dokładność danych niezbędnych do jego sporządzenia; opinia została wydana 21 marca 2023 r.²⁰ (nr 13);
 - raport na temat wielkości emisji za 2022 r., złożony w dniu 17 marca 2023 r. do Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami na podstawie art. 80 ust. 3 *ustawy o systemie handlu uprawnieniami* (nr 14);
 - raporty dla części hutniczej i kotłowni za rok 2022 r., dotyczące poziomu działalności, o którym mowa w art. 64 ust. 1 pkt 1 *ustawy o systemie handlu uprawnieniami* – złożony do KOBIZE w dniu 28 marca 2023 r. (nr 15);
 - zestawienie faktur i faktur korygujących wystawionych Spółce przez podmiot sprzedający jej energię elektryczną za energię dostarczoną w 2022 r. (nr 16) oraz zestawienie ilości energii elektrycznej wytworzonej przez ZGH we własnej jednostce wytwórczej w 2022 r. (nr 17), a także zestawienie faktur i faktur korygujących wystawionych przez ZGH za energię elektryczną dostarczoną odbiorcom końcowym lub spółce obrotu w 2022 r. (nr 18);
 - wykaz instalacji objętych wnioskiem, w którym Spółka wykazała jedną przedmiotową instalację (nr 19) oraz wykaz produktów w niej wytwarzanych (nr 20);
 - schemat blokowy procesów zachodzących w instalacji (nr 21) oraz szczegółowy opis procesów wyszczególnionych w schemacie blokowym (nr 22); w skład instalacji do produkcji cynku elektrolitycznego wchodziły linie produkcyjne (procesy): prażalnia, i fabryka kwasu siarkowego, elektroliza cynku z ługownią, halą wanien i odlewnią;
 - uproszczony schemat technologiczny instalacji (nr 23) oraz opis schematu technologicznego (nr 24); schemat technologiczny zawierał naniesione granice instalacji do produkcji cynku pierwotnego, granice procesów, usytuowanie wag dla poszczególnych produktów objętych wnioskiem (cynk niestopowy, stopowy, kwas siarkowy) oraz produktów nieobjętych wnioskiem (popiół i granulat

²⁰ W chwili sporządzenia przez weryfikatora przedmiotowej opinii nie obowiązywały już przepisy § 10 i 11 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z 5 kwietnia 2022 r. w sprawie wniosku o przyznanie rekompensat oraz zakresu opinii sporządzanej przez weryfikatora (Dz. U. poz. 790), określające jej zakres. Rozporządzenie to utraciło moc z dniem 1 stycznia 2023 r., zgodnie z art. 22 ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców niektórych paliw stałych w związku z sytuacją na rynku tych paliw (Dz. U. poz. 1477, ze zm.). Kolejne rozporządzenie w powyższym zakresie zostało wydane przez Ministra Rozwoju i Technologii w dniu 17 marca 2023 r. i weszło w życie z dniem 25 marca 2023 r. (Dz. U. poz. 558).

cynkowy) oraz usytuowanie pomiarów ilości w zbiornikach magazynowych (kwas siarkowy), liczników energii elektrycznej, rozdzielni i punktów odbiorów energii elektrycznej; Spółka załączyła do wniosku świadectwa legalizacji przyrządów pomiarowych;

- wykaz procesów, dla których zużycie energii zostało wyłączone z zużycia energii elektrycznej w instalacji (nr 25) - w ZGH był to proces produkcji sprężonego powietrza;
- opis metodyki zbierania danych zawartych we wniosku oraz opis procedur obliczania danych zawartych we wniosku (nr 26);
- dokumenty stanowiące podstawę do określenia przypisanej do każdego produktu wielkości zużycia energii elektrycznej (nr 27);
- dokumenty stanowiące podstawę do określenia przypisanej do każdego produktu wielkości produkcji w 2022 r. (nr 28), przedstawione w plikach Excel w wyniku wezwania URE;
- dokumenty stanowiące podstawę do określenia przypisanej do każdego produktu wielkości zużycia energii elektrycznej (nr 29).

(akta kontroli str. 38-153, 155-196)

Kontrola prawidłowości danych przekazanych do URE w zakresie produkcji kwasu siarkowego, cynku elektrolitycznego wykazała ich zgodność z dokumentacją źródłową, tj. z raportami dobowymi z ważenia ww. produktów ze sprawozdaniem rocznym oraz sprawozdaniami miesięcznymi ZGH dotyczącymi zużycia materiałów za styczeń - grudzień 2022 r.

Wyliczenie kwoty rekompensat dla wytworzonego cynku elektrolitycznego i kwasu siarkowego opierało się na następujących danych i obliczeniach:

- Dane z wag cynku katodowego (wsad do produkcji cynku objętego rekompensatami) przedstawiają zliczone miesięczne sumy, które wynikają z dziennych raportów uwzględniających poszczególne odczyty z wagi technologicznej przez pracowników, i mają potwierdzenie w miesięcznych sprawozdaniach składanych do GUS (P-01); łącznie 80 958 926 ton.
- Plik dotyczący cynku elektrolitycznego niestopowego o kodzie PRODKOM 24.43.12.30 zawiera 42 931 pozycje pomiarów wag z każdego dnia produkcji w 2022 r. (w postaci ciekłej po ± 1 tony, w płytkach po ± 1 tony i blokach po $\pm 0,7$ tony i $\pm 1,4$ tony), które są zbieżne z danymi przesłanymi do URE i wynoszą 42 337 419 ton.
- Plik dotyczący popiołu cynowego o kodzie PRODKOM 24.43.22.00 zawiera 408 pozycji wag z 2022 r. na łączną wartość 699 160 tony. Spółka podała, że do określenia finalnej ilości produkcji popiołu uwzględniono ilości popiołu w piecach, których nie da się zważyć na początku. Określa się ją bilansowo, co łącznie daje wartość 707 480 ton. Przy uwzględnieniu średniej zawartości cynku w popiele na poziomie 77,74%, ilość cynku w popiele wyniosła 549 979 ton. Straty (24.43.22.00) wyniosły 1051 ton, i jak wskazano wartość ta została wyznaczona wskaźnikowo jako 0,01% produkcji.
- Tonaż cynku elektrolitycznego stopowego (do produkcji stopów) o kodzie PRODKOM 24.43.12.50 wyniósł 38 070 477 ton. Został on wyliczony matematycznie w oparciu o tonaż pozostałych produktów, z uwagi na brak możliwości ważenia go w stanie ciekłym o temperaturze 550°C. I tak:

38 070 477 ton (cynk elektrolityczny stopowy, kod 24.43.12.50) =
80 958 926 ton (cynk katodowy, wsad) – 42 337 419 ton (cynk

- elektrolityczny niestopowy, kod 24.43.12.30) – 549 979 ton (popiół cynkowy, kod 24.43.22.00) – 1 051 ton (straty, kod 24.43.22.00)
- Przeliczenie produktu na 100% kwas siarkowy - jest to iloczyn rzeczywistego (zmierzonego) stężenia i wagi produktu siarkowego.
(akta kontroli str. 126-127, 178-198, 292-294 poz. 034-035, 295-296)

Decyzją Prezesa URE nr RS-2022/605/4/2023 URE z 31 października 2023 r. wnioski ZGH za 2022 r. zostały w całości uwzględnione. Przyznana rekompensata łącznie wyniosła 61 592 981,48 zł, w tym 48 837 732,92 zł z tytułu rekompensat obliczonych – jak wskazano w decyzji - na podstawie art. 7 ust 1-3 ustawy o *systemie rekompensat*²¹ oraz 12 755 248,56 zł, z tytułu ich zwiększenia na podstawie art. 7a ust. 1 ww. ustawy.

Wysokość przyznanych rekompensat była zgodna z obliczeniami ZGH. Spółka sporządziła wewnętrzne szacunki wysokości kwot rekompensat, które skalkulowano na podstawie danych przekazanych we wniosku oraz ceny uprawnień do emisji publikowanej corocznie przez Prezesa URE.

Stosownie do art. 12 ustawy o *systemie rekompensat* Spółka jest obowiązana do prowadzenia produkcji w instalacji przez okres dwóch lat następujących po roku w którym zostały przyznane rekompensat. Według stanu na 30 października 2024 r. ZGH prowadziły produkcję w instalacji, która była w poprzednich latach objęta rekompensatami, w tym rekompensatami wypłaconymi za 2022 r.

(akta kontroli str. 199-201, 290, 295-296)

1.3. Umowa o Pomoc nr 0105/REK/II/2023 zawarta z NFOŚiGW

Spółka złożyła wniosek o udzielenie pomocy w ramach programu rządowego przyjętego uchwałą Rady Ministrów nr 141/2023 z 8 sierpnia 2023 r. pod nazwą: „Pomoc dla sektorów energochłonnych związaną z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2023 r.” na podstawie art. 3 ustawy o *zasadach realizacji programów wsparcia*, ze zmianami wynikającymi z uchwały nr 190/2023 z 13 października 2023 r. (nabór nr 2)²². Wniosek zawierał dane zgodnie ze wzorem umieszczonym na stronie NFOŚiGW, czyli Operatora Programu, i został złożony w dniu 7 listopada 2023 r., tj. w wymaganym terminie²³. Następnie 27 listopada 2023 r. wniosek uzupełniono o nowe zaświadczenie z ZUS o niezaleganiu z zapłatą należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne (w formie żądanej przez NFOŚiGW).

Spółka spełniła warunki zawarte w Programie, uprawniające ją do otrzymania dotacji, m.in.:

- wykonywała działalność gospodarczą na dzień złożenia wniosku, przez cały okres kwalifikowany (2023) i referencyjny (2021), i za te okresy posiadała udokumentowane koszty zakupu energii elektrycznej;
- do wniosku załączono m.in. raport biegłego rewidenta z usługi atestacyjnej w zakresie udowodnienia spełnienia warunku dotyczącego osiągnięcia co najmniej 50% przychodu w jednej lub łącznie kilku podklasach PKD lub kodach PRODCOM znajdujących się na listach w części XVI Programu. Udział przychodu w 2022 r. w produkcji ołowiu, cynku i cyny (PKD 24.43.Z) wyniósł 96,59%;

²¹ Przepisy art. 7 ust. 2 i 3 ustawy o *systemie rekompensat* nie miały zastosowania do wyliczenia rekompensat dla ZGH, dla tej jednostki miały zastosowanie przepisy art. 7 ust. 1 ww. ustawy.

²² Dalej: Program.

²³ Wnioski o pomoc złożyć w okresie od 4 listopada 2023 r. do 22 grudnia 2023 r.

- warunek zakupu energii elektrycznej w 2021 r. w wielkości nie mniejszej niż 3% wartości produkcji sprzedanej został spełniony na poziomie 9,66% (118,9 mln zł)
- Spółka oszacowała we wniosku wartość wskaźnika EBITDA w kwalifikowanym roku 2023 (22,7 mln zł), na poziomie nie wyższym niż 60% tego wskaźnika w roku referencyjnym 2021 (250,1 mln zł).

(akta kontroli str. 210-229)

Umowa o udzielenie pomocy publicznej w związku ze wzrostem cen energii elektrycznej i gazu ziemnego została zawarta ze Spółką przez Skarb Państwa - Ministra Rozwoju i Technologii, reprezentowanego przez NFOŚiGW, w dniu 18 grudnia 2023 r.²⁴ Kwota udzielonej Spółce pomocy jako wnioskowana i maksymalnie dopuszczalna – została określona w wysokości 41 420 658,40 zł. Środki te wpłynęły na konto Spółki w dniu 29 grudnia 2023 r. (tj. w umownym terminie 14 dni).

(akta kontroli str. 230-240)

Spółka w dniu 27 marca 2024 r. (w wymaganym terminie²⁵) złożyła formularz rozliczenia pomocy, sprawozdanie beneficjenta, zestawienia dowodów księgowych potwierdzających poniesienie kosztów w okresie kwalifikowanym, raport niezależnego biegłego rewidenta z wykonania usługi atestacyjnej w zakresie oceny sprawozdania ZGH oraz plan zmniejszenia energochłonności przedsiębiorstwa wykonanego zgodnie z częścią XVII Programu.

NFOŚiGW, po przeprowadzonej formalnej i finansowej ocenie dokumentacji według kryteriów Programu, wezwał Spółkę pismami z 19 i 29 kwietnia 2024 r. (na podstawie § 3 ust. 7 umowy) do dokonania uzupełnień.

W ramach wezwania z 19 kwietnia 2024 r. wynikającego z oceny formalnej Spółka w wyznaczonym terminie (23 kwietnia 2024 r.) udzieliła wyjaśnień i zaktualizowała formularz rozliczenia pomocy w zakresie wysokości średniej ceny netto za jednostkę energii elektrycznej zakupionej od dostawców zewnętrznych i zużytej przez ZGH. Aktualizacja średniej ceny netto dotyczyła zarówno roku referencyjnego (2021), jak i kwalifikowanego (2023). Polegało to głównie na wyłączeniu kwoty energii elektrycznej odsprzedanej, która została nabyta od jednego z dostawców zewnętrznych. Spowodowało to zmianę wyliczenia wysokości kosztów kwalifikowanych i maksymalnej wysokości pomocy. Ponownie sporządzono również zestawienie faktur zakupu energii zgodnie z obowiązującym wzorem.

Wartość kosztów kwalifikowanych wyliczona w zaktualizowanym formularzu była zgodna z sumą kosztów kwalifikowanych wykazanych w zestawieniu dowodów księgowych. Spółka załączyła do formularza rozliczenia pomocy nowe sprawozdanie (ze zmienioną prezentacją)²⁶ oraz z raportem niezależnego biegłego rewidenta z ponownego wykonania usługi atestacyjnej.

Wysokość maksymalnej dopuszczalnej pomocy po aktualizacjach uległa zmniejszeniu do kwoty 41 127 484,79 zł.

(akta kontroli str. 241-260)

W ramach oceny finansowej, w piśmie z 29 kwietnia 2024 r., NFOŚiGW wskazał na niepoprawne przygotowanie sprawozdania. Zdaniem Spółki sprawozdanie zostało

²⁴ Umowa została podpisana przez Zarząd ZGH w dniu 7 listopada 2023 r., reprezentanci Skarbu Państwa podpisali umowę w dniach 12 i 18 grudnia 2023 r.

²⁵ Tj. do 31 marca 2024 r.

²⁶ Wysokość wskaźnika EBITDA uległa zwiększeniu do kwoty 44,4 mln zł; wskaźnik ten był na poziomie nie wyższym niż 60% wskaźnika w roku referencyjnym 2021 (250,1 mln zł).

przygotowane rzetelnie i zawierało poprawne dane, lecz ZGH wprowadziły dla czytelności wyliczeń dodatkową informację o zużyciu i energii elektrycznej do zasilania podstawkowni w miejscowości Hutki. Wynikało to z faktu, że rozliczenie wolumenu zużytej energii z tego przyłącza odbywało się na podstawie umowy kompleksowej. Do powyższego pisma Operator Programu załączył, jako uzupełnienie, dodatkowe zestawienie dotyczące przedstawienia szczegółowych danych, na podstawie których wyliczona została średnia cena netto w okresie kwalifikowanym i referencyjnym. W zakresie metodologii wyliczenia średniej ceny netto wynikającej z zestawienia pojawiła się wątpliwość co do ujęcia wysokości przychodu z tytułu energii odsprzedanej. W związku z tym NFOŚiGW wystąpił do Ministerstwa Rozwoju i Technologii²⁷ z prośbą o wydanie rekomendacji w tej sprawie.

Ostatecznie pierwotny termin odpowiedzi (10 dni roboczych) był trzykrotnie przesuwany przez NFOŚiGW, w związku z oczekiwaniem na wydanie przez MRiT rekomendacji w zakresie zasad obliczania średniej ceny netto przez beneficjentów wykonujących działalność koncesyjną na podstawie *Prawa energetycznego*. Operator Programu po otrzymaniu rekomendacji z MRiT²⁸ - pismem z 14 czerwca 2024 r. - wyznaczył Spółce termin do dnia 21 czerwca 2024 r. w celu uzupełnienia rozliczenia pomocy zwiększonej o dodatkowe zestawienie według wskazanego wzoru.

ZGH w wyznaczonym terminie (tj. 19 czerwca 2024 r.) przedstawiły Operatorowi Programu żądane zestawienie danych liczbowych wraz z metodyką określenia danych liczbowych w poszczególnych kolumnach zestawienia.

Pismem z 26 czerwca 2024 r. Operator Programu, poinformował ZGH o rozliczeniu pomocy i o konieczności zwrotu 293 173,61 zł jako pomocy wyższej niż należna, a także odsetek w wysokości 10 538,63 zł²⁹, według stanu na dzień 25 czerwca 2024 r. Spółka w dniu 27 czerwca 2024 r. dokonała zwrotu 303 830 zł kwoty zaległości (w tym odsetki za dwa kolejne dni, po 58,88 zł za dzień).

(akta kontroli str. 261-288, 292-294)

Szczegółową kontrolą objęto próbę 16 ze 112 faktur, wystawionych w 2023 r. przez czterech dostawców energii na łączną kwotę 56 615 132 zł z 277 069 938,28 zł, wykazanych w zestawieniu dowodów księgowych potwierdzających poniesienie kosztów będących podstawą wyliczenia wartości kosztów kwalifikowanych. W wyniku przeprowadzonego badania stwierdzono, że faktury odpowiadały dokumentom wykazanym w zestawieniu będącym częścią sprawozdania złożonego przez ZGH.

(akta kontroli str. 249-253, 292-294)

Spółka przygotowała i przedstawiła NFOŚiGW plan zmniejszenia energochłonności ZGH na lata 2025-2028 na sumaryczną wartość zadań inwestycyjnych w wysokości 48 mln zł, spełniając warunek Programu, aby te wydatki stanowiły co najmniej 30% przyznanej pomocy.

(akta kontroli str. 204-209, 292-294)

²⁷ Dalej: MRiT.

²⁸ Z rekomendacji MRiT wynikało, że: „beneficjent posiadający status przedsiębiorstwa energetycznego wykonujący działalność koncesyjną, podczas ustalania cen netto ma prawo do całkowitego pomijania (niewykazywania) zużycia i kosztów zakupu wykazanych na fakturach zakupowych jako odsprzedaż, a także pomijania uzyskiwanych przychodów z tego tytułu”.

²⁹ Do pomocy w wysokości wyższej niż należna – nalicza się odsetki, obliczane na podstawie stopy oprocentowania stosowanej do celów zwrotu pomocy określonej zgodnie z rozdziałem V rozporządzenia Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. (stopa odsetek wynosiła 7,35% w skali roku).

1.4. Działania inwestycyjne w celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych lub poprawy efektywności energetycznej

ZGH, będące dużym przedsiębiorcą, zrealizowały – stosownie do art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 20 maja 2016 r. *o efektywności energetycznej*³⁰ – obowiązek przeprowadzenia audytu energetycznego. Audyt energetyczny został wykonany przez DB Energy SA i zakończył się 2 września 2021 r. Spółka zawiadomiła Prezesa URE w ustawowym terminie 30 dni (27 września 2021 r.) o wykonaniu obowiązku oraz o możliwych do uzyskania oszczędnościach energii.

(akta kontroli str. 23-33, 292-294, poz. 015)

W związku z badaniem rekompensat otrzymanych z Funduszu RPKE za 2022 r., Spółka w dniu 18 grudnia 2023 r. przedłożyła Prezesowi URE, stosownie do art. 12b ust. 3 pkt 1 ustawy *o systemie rekompensat*, sprawozdanie wraz z dokumentami, o zrealizowaniu obowiązku wynikającego z art. 12a ust. 1 ww. ustawy. Wykonanie obowiązku nastąpiło poprzez uzyskanie potwierdzenia umorzenia gwarancji pochodzenia energii elektrycznej wytwarzanej w odnawialnych źródłach energii, o którym mowa w art. 124a ust. 4 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. *o odnawialnych źródłach energii*³¹, na rzecz Spółki, dokonanego nie wcześniej niż w roku kalendarzowym, którego dotyczy sprawozdanie³². Łączny wolumen umorzonych gwarancji pochodzenia za 2022 r. wyniósł 101 615,0 tys. MWh³³.

(akta kontroli str. 34-37)

Do najważniejszych zadań inwestycyjnych Spółki skutkujących poprawą efektywności energetycznej, zakończonych w kontrolowany okresie, należały:

- a) Budowa instalacji³⁴ odzysku ciepła odpadowego z pieców przewalowych (nr P2,P3,P4,P5,P6). Wartość poniesionych nakładów inwestycyjnych wyniosła 10,7 mln zł, ilość zaoszczędzonej (pozyskanej) energii w postaci gorącej ok. 55 TJ/rok. Z tego tytułu Spółka złożyła wnioski o przyznanie świadectw efektywności energetycznej do URE.

W Spółce są kontynuowane prace nad koncepcją odzysku ciepła z gazów procesowych za filtrem. Planuje się pilotażową zabudowę wymiennika na piecu nr 4 w 2024 roku. Po potwierdzeniu sprawności energetycznej wymienniki będą następnie realizowane na pozostałych piecach.

W celu poprawy efektywności procesu Waelz'a³⁵ i zwiększenia zdolności przerobowych pieców przewalowych będzie realizowana modernizacja tej technologii oparta o zastosowanie dodatkowego dmuchu powietrza atmosferycznego do komory spalania. Oczekuje się istotnego zmniejszenia wskaźnika zużycia koksu oraz poprawy uzysku cynku. Równolegle trwają badania nad zastąpieniem aktualnie stosowanego koksu paliwami alternatywnymi o mniejszej emisji CO₂.

³⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1047. Audyt przeprowadza się co 4 lata. Następny audyt energetyczny powinien być w ZGH wykonany w 2025 r.

³¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1361.

³² Obowiązek został spełniony na podstawie art. 12a ust. 2 pkt 2 w związku z art. 12a ust. 5 pkt 1 ustawy *o systemie rekompensat*.

³³ Stosownie do art. 12 ust 2 pkt 2 ustawy *o systemie rekompensat* przedsiębiorca był obowiązany do wykazania, że w roku kalendarzowym, za który zostały przyznane rekompensaty, co najmniej 30% energii elektrycznej, w odniesieniu do której podmiot ten uzyskał rekompensaty, zostało wytworzonej ze źródeł zapewniających uniknięcie emisji gazów cieplarnianych w rozumieniu art. 3 pkt 4 i 5. ustawy *o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych*. W odniesieniu do ZGH minimalny obowiązek wynosił 97 807 573 MWh.

³⁴ Oddana do użytku w 2023 r.

³⁵ Proces Waelz'a w ZGH jest technologią, w wyniku którego powstają w piecach przewalowych wsady do hut cynku na bazie odpadów pochodzących z recyklingu (pyły stalownicze).

- b) Realizacja w 2023 r. wniosków z audytu energetycznego poprzez wymianę transformatora blokowego czy kompensację mocy biernej. Wartość poniesionych nakładów inwestycyjnych wyniosła odpowiednio 6,6 mln zł i 2,7 mln zł. Ilość zaoszczędzonej energii stanowi ok. 2,3 GWh/rok. Z tego tytułu Spółka pozyskała świadectwa efektywności energetycznej.
- c) Budowa wysokosprawnej kogeneracji gazowej. Wartość nakładów inwestycyjnych wyniosła 72,7 mln zł. Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej stanowi ok. 50 GWh/rok. Projekt został dofinansowany przez NFOŚiGW ze środków mechanizmu finansowego EOG 2014 – 2021 w ramach programu „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu”.

Ponadto Zarząd ZGH podjął w sierpniu 2023 r. decyzję o rozpoczęciu procedury technicznego oraz formalno-prawnego zamknięcia i wyłączenia z eksploatacji części stawów osadowych z zamiarem wykorzystania tego terenu do budowy hybrydy wiatrowo-słonecznej. Spółka planuje wybudować trzy wiatraki o mocy 6-7,5 MW każdy oraz farmę PV o mocy 15-30 MW. Wybudowanie farmy PV jest zgodne z planem zagospodarowania przestrzennego, trudność stanowi natomiast bliskość wiatraków do zabytkowej zabudowy rynku w Olkuszu. Zarząd Spółki oczekuje na pozytywną interpretację zalecenia Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska iodblokować „wytyczne krajobrazowe”, które wstrzymują budowę wiatraków na stawach osadowych. Ponadto planowana jest budowa farmy PV na tzw. hałdzie żuźlowej o mocy 6-9 MW, w związku z czym są prowadzone prace przygotowania maksymalnie dużej powierzchni z przeznaczeniem na tę instalację. Do zakończenia kontroli rekultywacja hałdy osiągnęła ok. 80% powierzchni przeznaczonej pod farmę. Budowa tej farmy ściśle wiąże się z pomysłem „magazynowania wyprodukowanej z niej energii w produkcie”, czyli w cynku.

(akta kontroli str. 6, 297, 292 poz. 024-025 i 0,33, 23-37)

Nakłady inwestycyjne na wyżej wymienione ważniejsze zadania inwestycyjne skutkujące poprawą efektywności energetycznej w Spółce wyniosły w latach 2018-2024 (I poł.) łącznie 92 629 832 zł, tj.: 55 000 zł w 2018 r., 222 400 zł w 2019 r., 5 139 543 zł w 2020 r., 3 500 zł w 2021 r., 2 748 500 zł w 2022 r., 84 035 089 zł w 2023 r., 425 800 zł w I poł. 2024 r.

(akta kontroli str. 297)

1.5. Wyniki ekonomiczno-finansowe ZGH w okresie 2019 - 2024 (I poł.)

Łącznie pomoc uzyskana przez ZGH na podstawie ustawy o systemie rekompensat oraz w trybie ustawy o realizacji programów wsparcia w okresie 2020-2024 (I poł.) wyniosła 167 809,8 tys. zł. W poszczególnych latach wpłaty z powyższych tytułów były następujące: w 2019 r. – 0 zł, w 2020 r. – 15 053,6 tys. zł, w 2021 r. – 23 637,9 tys. zł, w 2022 r. – 26 397,8 tys. zł, w 2023 r. – 102 720,5 tys. zł, w tym 61 593,0 tys. zł - rekompensata z Funduszu RKPE oraz 41 127,5 tys. zł – dotacja z NFOŚiGW.

Ponadto do zakończenia kontroli (12 listopada 2024 r.) Spółka oczekiwała na wpłatę kwoty 98 586,9 tys. zł z tytułu rekompensaty przyznanej przez Prezesa URE z Funduszu RPKE.

Wielkość wskaźnika EBITDA³⁶, jaki osiągnęłaby Spółka, gdyby nie otrzymała powyższej pomocy publicznej (Ebp) oraz wielkość wskaźnik EBITDA, jaki faktycznie Spółka uzyskała (Ep) - przedstawia się następująco w poszczególnych latach objętych kontrolą:

³⁶ Rekompensaty były ujmowane w rachunku wyniku ZGH w danym roku, za który były przyznawane.

- w 2019 r. (Ebp) 150 511,8 tys. zł (Ep) 165 602,0 tys. zł
- w 2020 r. (Ebp) 120 056,3 tys. zł (Ep) 143 657,0 tys. zł
- w 2021 r. (Ebp) 219 487,2 tys. zł (Ep) 250 107,0 tys. zł
- w 2022 r. (Ebp) 114 444,7 tys. zł (Ep) 170 920,7 tys. zł
- w 2023 r. (Ebp) (-)95 965,5 tys. zł (Ep) 44 356,9 tys. zł
- w I poł. 2024 r. (Ebp) (-)3 994,6 tys. zł (Ep) 44 099,6 tys. zł

Z powyższych danych wynika, że pozyskana pomoc publiczna stanowiła szczególne wsparcie finansowe w 2023 r. oraz w I połowie 2024 r.

(akta kontroli str. 7, 9-10, 15-18, 292-294)

Osiągnięte przez ZGH wskaźniki ekonomiczno-finansowe uwzględniające przedmiotową pomoc publiczną oraz niektóre wskaźniki wyliczone z wyłączeniem tej pomocy są następujące w poszczególnych latach objętych kontrolą:

Wskaźniki płynności:

- Wskaźnik płynności bieżącej CR³⁷ przyjmował w latach 2019-2024 (I poł.) odpowiednio wartości: 2,77 (2019 r.), 2,72 (2020 r.), 2,44 (2021 r.), 2,97 (2022 r.), 4,12 (2023 r.), 4,28 (I poł. 2024 r.); nie występowało zagrożenie zdolności Spółki do regulowania swoich bieżących zobowiązań. Wielkość powyższych wskaźników świadczy o nadpłynności w ZGH.

Bez pomocy publicznej wskaźnik CR w latach 2019-2024 (I poł.) osiągnąłby odpowiednio wartości: 2,71 (2019 r.), 2,57 (2020 r.), 2,27 (2021 r.), 2,64 (2022 r.), 2,85 (2023 r.), 3,36 (I poł. 2024 r.).

- Wskaźnik płynności szybkiej QR³⁸ (określający zdolność do spłaty długów) osiągnął w latach 2019-2024 (I poł.) poziom powyżej referencyjnej wartości, tj. odpowiednio 1,93 (2019 r.), 1,51 (2020 r.), 1,73 (2021 r.), 1,59 (2022 r.), 2,33 (2023 r.), 2,29 (I poł. 2024 r.).

Bez pomocy publicznej wskaźnik QR w okresie 2019-2024 (I poł.) również osiągnąłby poziom powyżej 1, tj. odpowiednio wartości: 1,88 (2019 r.), 1,36 (2020 r.), 1,56 (2021 r.), 1,25 (2022 r.), 1,06 (2023 r.), 1,37 (I poł. 2024 r.).

- Wskaźnik płynności gotówkowej C_{SHR}³⁹ (określający ile razy środki pieniężne będące w dyspozycji przedsiębiorstwa pokrywały jego bieżące zobowiązania) osiągnął w latach 2019-2024 (I poł.) poziom powyżej optymalnej wysokości, tj. odpowiednio: 0,61 (2019 r.), 0,36 (2020 r.), 0,34 (2021 r.), 0,39 (2022 r.), 0,88 (2023 r.), 0,40 (I poł. 2024 r.).

Bez pomocy publicznej wskaźnik C_{SHR} także osiągnąłby w okresie 2019-2024 (I poł.) poziom optymalny lub większy, tj. odpowiednio: 0,61 (2019 r.), 0,30 (2020 r.), 0,27 (2021 r.), 0,29 (2022 r.), 0,23 (2023 r.), 0,41 (I poł. 2024 r.).

Wskaźniki rentowności:

- Wskaźnik rentowności kapitału własnego ROE⁴⁰ przyjmował w latach 2019-2022 pożądane dodatnie wartości referencyjne, odpowiednio: 11,97% (2019 r.), 7,86% (2020 r.), 12% (2021 r.), 12% (2022 r.). W 2023 r. i 2024 r. (I poł.) wartości wskaźnika uległy znaczącemu obniżeniu, tj. odpowiednio 0,13% i 1,07%, ale nadal były to wartości dodatnie.

³⁷ Aktywa bieżące/Zobowiązania bieżące. Optymalny przedział to <1,2-2,0> .

³⁸ Aktywa bieżące-Zapasy-Rozliczenia międzyokresowe/Pasywa bieżące. Optymalny przedział to 0,8-1,2.

³⁹ Środki pieniężne/Pasywa bieżące. Optymalny przedział to 0,1-0,3.

⁴⁰ Wynik finansowy ×100%/Kapitał własny.

Bez pomocy publicznej wskaźnik ROE także przyjmowałby w latach 2019-2022 oczekiwane wysokie wartości dodatnie, tj. 10,72% (2019 r.), 5,82% (2020 r.), 9,30% (2021 r.), 7,36% (2022 r.). Jednakże w kolejnych latach osiągnąłby niepożądane ujemne wartości, tj. w 2023 r. wyniósłby (-)14,54%, a w I poł. 2024 r. (-)3,42%.

- Wskaźnik rentowności aktywów ROA⁴¹ w latach 2019-2022 uzyskał pożądane wysokie dodatnie wartości, odpowiednio: 7,85% (2019 r.), 5,21% (2020 r.), 7,32% (2021 r.), 8,07% (2022 r.). Uległ znacznemu obniżeniu w 2023 r. i w I poł. 2024 r., wynosząc odpowiednio: 0,09% i 0,74%, co świadczy o osłabieniu kondycji finansowej Spółki.

Bez uzyskania pomocy publicznej wskaźnik ROA w latach 2019-2022 także uzyskałby dodatnie wartości, tj. odpowiednio: 7% (2019 r.), 3,87% (2020 r.), 5,69% (2021 r.), 4,95% (2022 r.). Jednak w następnych okresach uległby znaczącemu obniżeniu, osiągając ujemne wartości (znacznie odbiegające od faktycznie osiągniętych poziomów), tj. (-)10,06% w 2023 r. oraz (-)2,49% w I poł. 2024 r.

- Wskaźnik rentowności sprzedaży ROS⁴², podobnie jak wskaźnik ROA, uzyskiwał w latach 2019-2022 wysokie wartości, tj. 9,84% (2019 r.), 7,15% (2020 r.), 7,69% (2021 r.), 7,23% (2022 r.). Wskaźnik ROS osiągnął niskie wartości w 2023 r. oraz w I poł. 2024 r., tj. odpowiednio: 0,10% i 1,84%, ale nadal były to wartości dodatnie.

Bez uzyskania pomocy publicznej wskaźnik ROS (podobnie jak wskaźnik ROA), uzyskiwałby w latach 2019-2022 dodatnie wartości, tj. 8,69% (2019 r.), 5,18% (2020 r.), 5,78% (2021 r.), 4,21% (2022 r.). W następnych latach wskaźnik ROS osiągnąłby wartości ujemne, znacznie odbiegając od poziomów faktycznie osiągniętych przez Spółkę, tj. (-)9,86% w 2023 r. i (-)5,62% w I poł. 2024 r.

Wskaźniki sprawności działania/zarządzania:

- Wskaźnik cyklu regulowania należności w dniach DSO⁴³ w kontrolowanym okresie mieścił się w przedziale 59-66 dni.
- Wskaźnik cyklu obrotu zapasami w dniach DSI⁴⁴ wynosił w badanym okresie od 47 do 70,1 dni.
- Wskaźnik obrotu majątkiem trwałym⁴⁵ uzyskiwał w poszczególnych latach 2019-2023 wielkości: 3,2 (2019 r.), 2,1 (2020 r.), 2,2 (2021 r.), 2,7 (2022 r.), 1,9 (2023 r.) oraz 0,9 (I poł. 2024 r.).

Wskaźnik wydajności pracy⁴⁶ uzyskał w 2019 r. i 2020 r. odpowiednio wartości 702,7 tys. zł i 663,4 tys. zł, a w latach 2021-2023 odpowiednio: 1 246,2 tys. zł, 1 792 tys. zł, 1475,7 tys. zł. Wzrost wartości tego wskaźnika wynikał z redukcji zatrudnienia, jaka nastąpiła m.in. po zamknięciu kopalni rud cynkowo-ołowiowych Pomorzany z końcem 2020 r. W I poł. 2024 r. wskaźnik ten wyniósł 701,6 tys. zł.

⁴¹ Wynik finansowy × 100% / Aktywa ogółem.

⁴² Wynik finansowy × 100% / Przychody ze sprzedaży.

⁴³ Przeciętny stan należności / Przychody ze sprzedaży × liczba dni badanego okresu. Wartość optymalna w przedziale 37-52.

⁴⁴ Przeciętny stan zapasów / Przychody ze sprzedaży × liczba dni badanego okresu. Wartość optymalna w przedziale 37-52.

⁴⁵ Przychody ze sprzedaży / Średni stan środków trwałych. Wartość optymalna ok. 1,6.

⁴⁶ Przychody ze sprzedaży / Średnia liczba zatrudnionych.

Wskaźniki wypłacalności:

Wskaźniki te wykazywały wartości znacząco poniżej 1, tj. wskaźnik ogólnego zadłużenia DR⁴⁷ 0,11-0,22 oraz wskaźnik zadłużenia długoterminowego⁴⁸ 0,01-0,05.

Reguły bilansowe:

Złota⁴⁹ i srebrna⁵⁰ reguła bilansowa – wskaźniki tych reguł w latach objętych kontrolą wykazywały pożądane wartości większe od 1.

(akta kontroli str. 10)

Z analizy danych ekonomiczno-finansowych wynika, że sytuacja Spółki w 2019 r. była dobra, choć osiągnięty wynik finansowy, tj. 129 129,0 tys. zł, był niższy w porównaniu do roku poprzedniego (2018 r.). Jedną z przyczyn niższego wyniku finansowego był – jak podał Zarząd Spółki⁵¹ – wzrost cen energii elektrycznej związany ze wzrostem cen praw do emisji CO₂. Zarząd Spółki wyjaśnił, że wsparcie w postaci rekompensat dla sektorów i podsektorów energochłonnych z Funduszu RKPE poprawiło wynik finansowy ZGH, głównie za sprawą przyjętego i uzgodnionego z audytorem, badającym sprawozdanie finansowe, sposobu ujęcia księgowego wnioskowanej kwoty rekompensaty. W 2019 r. kwota rekompensaty nie miała wpływu na płynność finansową, bowiem środki pieniężne wpłynęły do Spółki w sierpniu 2020 r. Wynik finansowy Spółki bez uwzględnienia rekompensaty z Funduszu RPKE wyniósłby w 2019 r. 114 038,8 tys. zł.

Wynik finansowy osiągnięty przez ZGH w 2020 r., tj. 85 660,5 tys. zł, był niższy w porównaniu z wynikiem roku poprzedniego. Wynik bez rekompensaty z Funduszy RPKE wyniósłby w 2020 r. 62 059,2 tys. zł.

Wynik finansowy Spółki w 2021 r. i 2022 r. kształtował się na poziomie porównywalnym do 2019 r., tj. zysk netto wyniósł odpowiednio 123 358,8 tys. zł i 135 347,0 tys. zł. Wnioskowana kwota rekompensaty w tych latach miała podobny wpływ na sytuację ekonomiczną i płynność finansową Spółki, tj. poprawiała wynik finansowy w roku, za który była naliczana, natomiast środki pieniężne wpływały w czwartym kwartale roku następnego. Zysk netto bez uwzględnienia rekompensat z Funduszu RPKE wyniósłby 92 739,0 tys. zł w 2021 r. oraz 78 865,0 tys. zł w 2022 r.

Pod względem osiągniętego wyniku finansowego rok 2023 był najslabszy w całym kontrolowanym okresie. Zysk netto wyniósł 1 423,9 tys. zł i był 95-krotnie niższy od zysku netto osiągniętego w 2022 r. Spółka bez rekompensaty z Funduszu RPKE oraz dotacji z NFOSiGW odnotowałaby stratę netto w wysokości (-)138 898,6 tys. zł.

W I połowie 2024 r. Spółka osiągnęła zysk netto 11 847,3 tys. zł. Wynik finansowy bez uwzględnienia rekompensaty stanowiłby w tym okresie stratę (-)36 247 tys. zł.

Uzyskane wsparcie w postaci rekompensaty Funduszu RPKE i dotacji z NFOSiGW miało - według wyjaśnień Zarządu ZGH⁵² - kluczowe znaczenie dla sytuacji ekonomiczno-finansowej Spółki, w szczególności w 2023 r. Były kluczowe dla zachowania płynności finansowej i utrzymania na odpowiednim poziomie rentowności Spółki. Wsparcie pozwoliło utrzymać stabilność finansową i kontynuować działalność bez zakłóceń, co w przeciwnym wypadku doprowadziłoby do trudności w bieżącym regulowaniu zobowiązań w tym publiczno-prawnych, a tym samym znacząco pogorszyłoby ogólną kondycję finansową Spółki.

⁴⁷ Zobowiązania ogółem/Aktywa ogółem. Optymalna wartość to 0,57-0,67.

⁴⁸ Zobowiązania długoterminowe/Kapitał własny.

⁴⁹ Kapitał własny/Aktywa trwałe.

⁵⁰ Kapitał własny + Długoterminowe zobowiązania/ Aktywa trwałe.

⁵¹ Pismo z dnia 9 września 2024 r., znak DWY/S1/2024/14067.

⁵² *Ibidem*.

Zarząd Spółki wyjaśnił, że sytuacja rynkowa dla ZGH w 2023 r. była bardzo trudna bo wynikała ze znaczącego spowolnienia gospodarczego w świecie. Przełożyło się to bezpośrednio na spadek zamówień na wyroby cynkowe ze strony kontrahentów Spółki, załamanie cen cynku, a także ograniczenie podaży pyłów stalowniczych oraz deficyt koncentratów siarczkowych, które stanowią podstawowy wsad do produkcji cynku.⁵³ Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 2023 r. wyraźnie obniżyły się w stosunku do przedniego okresu obrotowego z poziomu 1 871 240 tys. zł (2022 r.) do 1 408 156 tys. zł (2023 r.). Na wysokość przychodów negatywnie wpłynęły giełdowe notowania cen metali na Londyńskiej Giełdzie Metali (LME), które (w przeliczeniu na zł) spadły o 28% z 15 458 zł za tonę w 2022 r. do 11 161 zł za tonę w 2023 r. Spółka odnotowała zarówno spadek wolumenu produkcji wyrobów cynkowych, jak również wolumenu sprzedaży.

Zarząd Spółki wskazał⁵⁴ jednocześnie na kwestię znaczącego przesunięcia w czasie, pomiędzy terminem płatności przez Spółkę za zakupioną energię elektryczną w trakcie danego roku (np. marzec 2022 r.), a uzyskaną rekompensatą do cen energii (np. październik 2023 r.). Wyjaśnił, że obecna sytuacja generuje dla odbiorców energii takich jak ZGH poważne trudności finansowe, zmuszając ich do pokrywania różnicy w kosztach przez kilkanaście miesięcy.

Zarząd ZGH wyjaśnił ponadto⁵⁵, że utworzenie Europejskiego Systemu Handlu Emisjami (ETS), nie było początkowo uciążliwe dla gospodarek krajów członkowskich. Ceny uprawnień do emisji (EUA) były niskie, a darmowe ich przydziały dla przemysłu często przekraczały zapotrzebowanie zakładów produkcyjnych. Jednak już od kilku lat ETS to bardzo znaczący koszt. Dlatego dużego znaczenia nabrały mechanizmy, które zostały wprowadzone na poziomie KE w celu dostosowania kosztów produkcji w Europie, do cen wyrobów przemysłowych, które trafiają na rynek europejski z innych regionów świata. Zarząd Spółki wskazał, że bez przydziału darmowych uprawnień do emisji, czy rekompensat pośrednich kosztów emisji, energochłonnych branż przemysłu w UE, a w szczególności w Polsce, już dawno by nie było. Praktycznym efektem stosowania systemu rekompensat jest zmniejszenie kosztów produkcji przemysłowej na obszarze UE do poziomów zbliżonych do światowych.

(akta kontroli str. 6-7, 10, 14-17)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

⁵³ Podstawową działalnością ZGH jest produkcja i sprzedaż wyrobów gotowych w postaci cynku elektrolitycznego w gatunku Super High Grade o zawartości cynku min. 99,995% oraz stopów cynku. Swoje podstawowe produkty, tj. cynk elektrolityczny, stopy cynku i koncentraty metali, Spółka sprzedaje po cenach, które są ustalane na bazie notowań na LME plus premia cynkowa. Sprzedaż tych produktów odbywa się zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie światowymi standardami. W momencie zawierania kontraktu nie jest znana konkretna cena sprzedaży, a jedynie formuła cenowa powszechnie obowiązująca na rynku. Ustalenie ceny następuje w oparciu o zmienną średnią miesięczną cenę LME. Konsekwencją takiego sposobu ustalania cen jest bardzo duża zmienność przychodów ze sprzedaży cynku. Wysokość przychodów ze sprzedaży w głównej mierze uzależniona jest od notowań cen cynku i ołowiu na LME, wynegocjowanych premii cynkowych oraz od kursu dolara amerykańskiego. Wysokość przychodów ze sprzedaży w głównej mierze uzależniona zatem jest od notowań cen cynku i ołowiu na LME oraz od kursu dolara amerykańskiego. Kształtowanie się wartości powyższych czynników jest efektem ogólnego stanu gospodarki światowej.

⁵⁴ Pismo z dnia 22 października 2024 r., znak DWY/S1/2024/16258.

⁵⁵ Pismo z dnia 9 września 2024 r., znak DWY/S1/2024/14067.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 *ustawy o NIK* kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 *ustawy o NIK*, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, 10 grudnia 2024 r.

Kontroler
Agnieszka Kowalska-Frączyk
Główny specjalista kp.

/ - /

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji
p.o. Dyrektora
Jakub Niemczyk

/ - /